

Kultuur > Teater

Tellijale

KULTUURIS KUUM > Lauri Lagle: teater ei saa käia ainult mööda laudteed

▶ Kuula 15:52

Karin Allik, teatrikritik
9. juuni 2023, 13:48

Lavastaja Lauri Lagle kutsub publikut teatrisse kogema ja mõtlema. Vastused saavad sündida vaatamise tulemusena vaatajas endas. — Foto: Taavi Sepp

- Vaja on sellist teatrit, mille suhtes on tegijatel tunne, et on piisavalt hasarti, jõudu ja tahet
- Ekspeditsiooni uus lavastus räägib inimeste jäljetust kadumisest metsa rüppe

Kolm aastat koos tegutsenud Ekspeditsiooni ja Von Krahli teatri trupp mängivad viimaseid ühiseid etendusi. Samal ajal arutatakse teatrite rahastamise üle, mille tulemustest sõltub, millised teatrid jäävad elama ja millised mitte. Kohtusime lavastaja Lauri Laglega

mitte selleks, et niigi segast vett hägustada, vaid pöördusime hoopis selle juurde, milleta muutuvad praktilised asjad tähtsusetuks: miks teatrit teha, miks teatrit vaadata, miks teatrist rääkida. «Õiguse inimesi saali kutsuda võtab ära ilmselt ainult laiskus,» ütleb Lagle.

Mille kallal Ekspeditsioon praegu töötab?

Meie järgmine uuslavastus on «Reis metsa lõppu», mis põhineb Juhan Jaigi novellil, mis kirjeldab inimeste jäljetut kadumist metsa rüppe. Lugu tundub esmapilgul lõpetamata, sellel ei ole tavapärasest kulminatsioonist, vaid oluliseks kujuneb inimese kadumine kui säärane, mida võib mõista ka metsas lahustumisena.

Aga meil on veel mitu lavastust ettevalmistuses: Katariina Unt loob Kumu saalis lavastuse «3ÕDE» tema enda väljatöötatud tekstiloome meetodil ja Ene-Liis Semper lavastab autorilavastuse Sakala 3 maja mustas saalis. Jarmo Rehal on autorilavastus «EIDOS».

Üldisemalt töötame alati tervikliku kunstiteose nimel, otsime vormikeelt ja näitlemisviise, aga ka tähenduskihte nii igavikulises kui ka reageerivas plaanis.

Töötate siis taas improvisatsiooni põhjal?

Ei, improvisatsioonimeetodit oleme seekord kasutanud minimaalselt, sest eesmärgid avanevad teistsuguste vahendite abil. Ja loo põhjaliku analüüsi kaudu. Materjali kogumise ring on laiem, sinna kuuluvad filmid, kirjandus, kohtumised teadlaste ja ekspertidega.

Sama moodi kogume materjali muidugi ka enne improvisatsiooni.

Aga mis teid improvisatsiooni juures kõnetab?

See on põnev protsess. Selleks, et improvisatsioonis hakkaks olulisi asju juhtuma, on vaja püstitada ülesanne ehk sõnastada katse, mille teenistuses see kõik hakkab olema.

Võrrandi koostamine on äärmiselt inspireeriv ja hasarti tekitav protsess, sest sõnastus sisaldab kogu lavastuse tuuma.

Teine pool on lahenduskäik, mis on veel haaravam.

Need on kaks paralleelset tehet, mida tuleb päris intensiivsel kuumusel genereerida. Parimal juhul jõuab improvisatsiooniga ootamatute lahendusteni, mida oleks keeruline paberil välja mõelda.

Nii et tühja koha pealt ei alga improvisatsioonis midagi?

Sa võid proovida ka tühja koha pealt alustada, aga see jookseb ilmselt suhteliselt kohe liiva ja väsitab.

Jääb mulje, et lavastaja ka ei tea, miks ta on näitlejad kokku kutsunud.

Lavastajal peavad olema lavastuse eesmärgid üldisemal tasandil kujutluses olemas. See on vajalik, et ära tunda see hetk – jah, täna me leidsime midagi! Mitte küll nii optimistlikult, sest see ei pruugi homme enam kehtida. Improvisatsiooniga ei saa alustada esimeses proovis, pigem jõutakse sinna pärast kuuajalist lavastuse mõtestamist. On oluline tajumuslikult mõista, millega me tegeleme ja mida otsime. Aga kui improviseerima hakata, tuleb see kõik unustada, et...

... et mitte hakata teemat illustreerima?

Jah, et leida valitud teemat avavad olemuslikud vasted.

Selles tegemises ja otsingus tuleb näitlejal luua ühendus teemaga seljaaju kaudu. See on kõigile suhteliselt intensiivne protsess, kus pead lavastajana kullipilgu ja -kiirusega analüüsima ning otsustama, mis on kasutamist väärt materjal, kuhu see asetub ja kas see ka kannab midagi. Paaritunnisest otsingust võib minna kasutusse ainult 20 sekundit. Äratundmine nõuab omaette kohalolu ja seisundit.

Nii et esimeses proovis improviseerima ei hakata. Aga milline on tavaliselt teie esimene proov – kui valmis ideega te proovisaali lähete?

Esimeses proovis visandan tavaliselt lavastuse üldise suuna ja tuuma, räägin niipalju, kui suudan sõnastada, sealt jätkub teemade ringi laiendamine, analüüs ja materjali kogumine.

Proovime mõtestada teemasid eri mõtlemisvõimaluste ja arusaamade kaudu, sedapidi hakkab avanema uusi tahke, mille kaudu varem ei olnud mõelnud, tajus avardub ja vormub mitmetahulisemaks.

Ja siis lõputu sõnastamine ja proovimine kuni esietenduseni ja sealt edasi.

Ekspeditsioon

- Kunstiliselt otsingulise sõnateatri arendamisele keskenduv teater, mis mängib oma lavastusi Tallinna saalides.
- Inimesed, keda hoiab koos otsing ja soov süvenenult ning teatud põlemiskraadiga tegutseda ühise kunstiteose nimel.
- Sündis 2019. aastal ning tegutses kuni möödunud aasta lõpuni peamiselt koostöös Von Krahli teatriga.
- Kunstiline juht Lauri Lagle.
- Näitlejad Marika Vaarik, Jörgen Liik ja Katariina Tamm.
- Lavastustes-ekspeditsioonides osalevad mõttekaaslased Simeoni Sundja, Jarmo Reha, Rea Lest, Sander

Roosimägi, Mari Abel, Rasmus Kaljujärv, Katariina Unt, Ene-Liis Semper, Anumai Raska, Maria Paiste, Ester Kuntu jpt näitlejad, lavastajad, muusikud, kunstnikud.

- Praegu mängukavas Lauri Lagle kontsertlavastus «Ainult jõed voolavad vabalt» Tallinna Telliskivi linnaku endises Vaba Lava saalis.
- www.ekspeditsioon.com

Ekspeditsiooni ja Von Krahli koostöös sündinud lavastused moodustasid justkui ühe arengukaare, ühe otsingu. Kas mõtlete edaspidigi uut lavastust tehes, kuidas see klapib kokku eelmisega?

Kaar moodustub loomulikult. Liigun ju edasi sealt, kus pooleli jäin, sealt, kuhu jõudsime. Edasised otsused ja ülesannete püstitused on mõjutatud eelnevast, eriti kui töotan järjepidevalt samade inimestega. Nii näitlemislaadi kui ka teema valik on teinekord eelduseks, et saaks liikuda järgmiste eesmärkide poole.

Kuivõrd olete mõelnud tagasi nendele kolmele aastale, mis Ekspeditsiooni ja Von Krahli koostöös möödusid – kas alguses seatud ootused ja eesmärgid said täidetud?

Ma ei ole jõudnud veel põhjalikult mõelda, aga midagi pole lõppenud ega suures plaanis katkenud, sest liikumine jätkub – see on pikem otsing. Soov oli kunstiliselt otsingulise sõnateatri arendamine pidevalt koos töötava trupiga, neid kolme aastat raamis rahaline ettemääratus.

Kas selle kunstiliselt otsingulise sõnateatri arendamiseks on praegune formaat ideaalne – oma majata, väikese organisatsioonina?

Vara vastata... Ühest küljest polegi teistsugust valikut. See on ju ministeeriumi suund ja soov, mis algas grandisüsteemi ja Sakala 3 platvormi ehitamisega. Me oleme lihtsalt formaadiga kohanenud. Aga formaat on keeruline mitmes mõttes.

Oma ruum on äärmiselt oluline – rendiruumis töötamine on omamoodi jabur, sest palju tähelepanu läheb logistika peale. Lisaks vajan oma lavastuste jaoks pigem suurt meeskonda, nii et tekib küsimus, kuidas hoida organisatsiooni ligi nii olulist tehnilist meeskonda, kui neid pole võimalik koosseisuliseks kutsuda, kuid kui on vaja pikka kokkutöötamist.

Samas mis see teine võimalus oleks – üldse mitte teha? See mind praegu ei inspireeri.

Ruumid ja tehniline meeskond võib vahelduda, aga trupi sees on teil justkui väga tugev side. Mis seda seltskonda koos hoiab?

Soov mõelda katse loogika järgi. Igatsus olla pidevas otsingus, liikuda iga lavastusega sinna, kus varem ei ole käidud.

Oled varem rõhutanud, et üritad trupiga saavutada ennekõike mõttekaaslust, mitte sõprust. Mis tasandil see mõttekaaslus tekib? Kas mõttekaaslus on ühine mõtlemine teatritegemisest või ühine maailmataju?

Mõlemat pidi.

Mõttekaaslus ei tähenda alati üksmeelt, vaidlused või erimeelsused on loomulikud. See on hea, et trupi liikmed vaatavad ja tõlgendavad maailma veidi erinevalt, see tekitab assotsiatsioone. Samas on olemas teatud keel, mida trupp valdab ja mis neid erinevusi ühendab, mistõttu on võimalik luua polüfooniline ja koos püsiv tervik.

Lauri Lagle lavastuse «Ainult jõed voolavad vabalt» trupp Kasari jõe ääres loomelaagris. — Foto: Ekspeditsioon

See toob mind näitlejate ansamblimängu juurde, mida Ekspeditsiooni ja Von Krahli trupp on tähtsustanud. Nagu ma aru saan, on mõttekaaslus üks olulisemaid eeldusi ansamblimänguks. Või täpsemalt isegi ühine sõnavara.

Ka sõnavara. Aga jah, ka arusaamine, kuidas me üldse elust ja maailmast mõtleme, mis on oluline ja huvitav nii argisemas kui ka filosoofilisemas plaanis, mis meid inspireerib, mis haiget teeb. Mu meelest on olulised sarnase kraadiga tahe ja pühendumine, uudishimu vahendite otsingul. Muidu on konflikt kiiresti garanteeritud.

Milles seisneb ansamblimängu väärtus? Mida on võimalik saavutada ainult ansamblis?

Ideede kaitsmine laval on minu meelest siis teistsuguse kaaluga. Ansamblis asetub idee üksinäitlejast ja tema rollist väljapoole, ilmutab end õnnestumise korral justkui hologramm meie kohal.

Ühtlasi ei pea pikemalt koos töötav trupp iga lavastusega alustama algusest, mõistete ühtlustamisest ja muust sellisest, vaid loob pinnase, et liikuda iga lavastusega uude tundmatusse kohta. Ansambel annab kindluse võtta riske ja võimaluse muutuda omavahelistes sõnastamises spetsiifilisemaks. Need ühised teadmised ja kulunud tunnid, ka ebaõnnestumised, jäävad kõik meie vahele ja kogetu on nii uue lavastuse kui ka lavaelu ekstrakütus. Või saab järgmiste mõtete impulsiks.

Aga milles seisneb teatri väärtus? Mis annab lavastajale ja trupile õiguse kutsuda inimesi mitmeks tunniks saali, võtta neilt aega ja piletiraha?

Lavastus ise pole vastus, aga see on päästik võimalike vastuste ja arusaamadeni.

Mina kutsun publikut teatrisse kogema ja mõtlema. Vastused saavad sündida vaatamise tulemusena vaatajas endas.

Samas rõhutatakse selle kahe tunni võtmise juttu viimasel ajal minu kõrvale veidi üle. Võib vaadata ka nii, et publik saab kahe tunni jooksul kokkupressitult umbes 300 tunni jagu mõne olulise teema analüüsi ja järeldusi – umbes nii kaua tehakse ühe lavastusega intensiivselt proovisaalis tööd, siia pole arvestatud meeskonna eel- ja kodutöö aega.

Õiguse inimesi saali kutsuda võtab ära ilmselt ainult laiskus. Ülejäänud on juba maitse, õige ajastuse või õnnestumise küsimus. Vaatajal võiks ka olla tahe ja kohalolu minna avatult «sõidule». Sest kui süvened, siis teater ikka rohkem annab kui võtab inimese elust. Sõda ainult võtab.

Kui palju mõtlete lavastust tehes vaatajate peale ja sellele, kuidas nad tõlgendavad?

Väga palju ei mõtle vist. Ma ei tea, millise osa peale publikust peaks siis mõtlema – publik on nii eriilmeline, erineva kogemusega. Kui mind ennast liigutab, siis ma usaldan seda. Enesetsensuur ja publiku alahindamine – ehk eeldamine, et publik ei saa aru, kuigi me ise saame – on ka õhukesele jääle minek.

Aga ma mõtlen palju selle peale, kuidas on võimalik tõlgendada.

See on tõepoolest oluline – publik ei ole ju homogeenne mass.

Korraga ei oska 200 inimese peale mõelda küll, jah. Ma ise väga ootan, et meile eksiks uut publikut etendustele.

See publiku küsimus tõukub osalt ka sellest, et tajun ise teatavat vastandumist publiku hulgas. Osa publikust kipub kiiresti endasse tõmbuma või isegi solvuma, kui laval toimuv neis segadust tekitab.

Solvumine sulgeb kogemise ja arusaamise võimaluse ukse, välistab mõne teema, nähtuse või protsessi mõistmise. On arusaamatu, miks inimesed on elus palju avatumad igasugusele uuele, miks tundmatu pole elus nii kõrge kui teatrisaalis. Teatrisaali astudes lähevad mingid kanalid justkui kinni.

Ene-Liis Semper kirjutas hiljuti, et on mõelnud sellele, miks oleme inimestena väljaspool teatrit nii palju vastuvõtlikumad ja kust tulevad kokkulepped, mis teatrisaali astudes muudavad meie vastuvõtuvõime ümaraks, aeglaseks, ratsionaalseks ja ettearvatavaks.

Olen märganud, et osal publikust on sütik nii lühike, et nad teevad ennatliku otsuse. Mõni vaatab 30 minutit ja lahkub, aga kõik, mis laval toimub, võib ju pöörduda. Sa ei pruugi sel hetkel mõista, mille teenistuses nähtu olema hakkab.

Seda vastandumist on praegu hästi märgata näiteks Tallinna Linnateatris, kuhu on toodud lavastama inimesi, keda kümnekond aastat tagasi poleks osanud seal ettegi kujutada. Mulle võib see mitmekülgsus meeldida, aga saan aru, et osa publikut tunneb, et nad tulid Linnateatrisse – antagu Linnateatrit.

Ilmselt on see paratamatu ootus, mis tekib pika slepi ja teatri enda väljakujundatud traditsioonidega. Ühest küljest on see kuidagi loomulik, et kui sa ehitad üles ühe mentaalse ruumi, siis inimesel tekib sellele teatav ootus. Teisalt on see ju teatrikoodi sisse kirjutatud, et liikumine ei saa toimuda ainult mööda laudteed. Tuleb ka sirgelt sillutatud rajalt kõrvale astuda.

Mida teatritegijana kriitikast ootate?

Lavastajale saab kriitika parimal juhul pakkuda partnerlust. Kriitika võiks püüda tekitada inimestes uudishimu ja huvi, selgitada tähendusi ja võimalusi kujundi mõistmiseks, püüda avardada publiku vastuvõtuvõimet – siis ehk mõistetak ja mõtestatakse teatud teemasid ja vorme teatris empaatilisemalt. Kriitika annab ja loob vaatajatele sõnavara, mil viisil ja mis stiilis on võimalik üldse lavastustest kõneleda.

Kõige huvitavam kriitika on minu meelest alati olnud see, mis läheb lavastusest justkui edasi ja lavastuse teemad saavad lisavaatevinklite abil veel kuidagi ruumikamaks. Mõistan, et selleks, et kriitikal säärane sisu ja võimalus tekiks, peab lavastus olema õnnestunud ja suutma avada vaataja inspiratsioonikanalid.

Millist teatrit on praegu vaja?

Vaja on sellist teatrit, mille suhtes on tegijatel tunne, et on piisavalt hasarti, jõudu ja tahet sellega süvenenult tegeleda. Teater on nii ressursimahukas ettevõtmine, et on oluline ära tunda, kas see jõud on olemas – kui hasart raugneb, jäävad paljud võimalikud tasandid

puudutamata. Enamasti kõigel, millega on liigutud sisuliselt sügavale, on võimalus olla haarav ja avardav.

Lauri Lagle

- Näitleja ja lavastaja.
- Sündinud 12. veebruaril 1981 Tallinnas.
- Lõpetas 2006. aastal muusika- ja teatriakadeemia lavakunstikooli XXII lennu (juhendaja Priit Pedajas).
- 2006–2013 näitleja Draamateatris, kus tegi ka mitu lavastajatööd.
- 2013–2019 vabakutseline näitleja ja lavastaja.
- Alates 2019. aastast Von Krahli Teatri kunstiline juht.
- Kaasa löönud teatris NO99.

PM Soovitame lugeda

ELU24

TERAV TÜLI › Peterburi Maria teatris läks etenduse ajal käiku pipragaas

ELU24

«Lähemale jõudes oli asi ikka kahtlane.» DPD kleebigestega kaubik tegi Saku elanikud ärevaks

TEATER

Legendaarne draamateatri näitleja vähendab koormust, kuid lõplikult lavalaudu siiski ei jäta

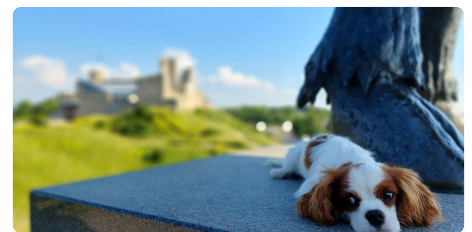
KULTUUR

Teatrit jagus nii hoovidesse kui ka aedadesse

KURIOOSUM

ŠOKERIV AVASTUS › Surnu hakkas kirstus ootamatult hingama

LEMMIK

Osale ja võida auhindu: suur suvefotode konkurs «Minu lemmiku suvepuhkus 2023»

Päevatoimetaja

Author

Hendrik Alla

hendrik.alla@postimees.ee

666 2204

Reklaam

Kuulutuste tellimine:

kuulutus@postimees.ee

(+372) 739 0397

Reklaam Postimehe paberlehes:

reklaam@postimees.ee

(+372) 666 2445

Kontakt

Vihje:

(+372) 507 3066

vihje@postimees.ee

Tellimustega seotud küsimused:

(+372) 666 2525 (E-R 8-17, L 8-12)

levi@postimees.ee

Jälgi meid

Reklaam Postimees.ee veebides:

veebireklaam@postimees.ee
(+372) 666 2230

Toimetuse sekretär:

(+372) 666 2202
sekretar@postimees.ee

**Tehnilised küsimused ja
ettepanekud:**

tehnoloogia@postimeesgrupp.ee

[Privaatsusteatis](#)

[Privaatsuspoliitika](#)

[Kasutustingimused](#)

[Töötajad](#)

[Reklaam](#)

[Kuulutused ajalehte](#)

[Tellimine](#)

[Uudiskirjad](#)

